

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

YETİMLER TARIM ÜRÜNLERİ İÇ VE DIŞ TİCARET LTD. ŞTİ. BAŞVURUSU (2)

Başvuru Numarası : 2021/58579

Karar Tarihi : 3/12/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM

Rıdvan GÜLEÇ

Yıldız SEFERİNOĞLU

Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Yetimler Tarım Ürünleri İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.

Vekili : Av. Özer ERTUNA

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasına karşı yapılan başvuruda bilirkişi incelemesi yaptırılmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; bireysel başvuru konusu olayın meydana geldiği tarihte İzmir'in Torbalı ilçesinde gıda seçme, ayıklama ve paketleme alanında faaliyet göstermektedir.

3. Seferihisar İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü kontrol görevlilerince Seferihisar/İzmir adresinde faaliyet gösteren B.M.A.Ş. ünvanlı işletmeden limon numunesi alınmış ve numunenin İzmir Gıda Kontrol Laboratuvar Müdürlüğü tarafından yapılan analizi sonucunda 27/9/2021 tarihli ve 31611 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türk Gıda Kodeksi Pestisitlerin Maksimum Kalıntı Limitleri Yönetmeliği'ne (Yönetmelik) uygun olmadığı tespit edilmiştir.

4. Anılan tespitin ardından yapılan izlenebilirlik çalışması sonucunda, söz konusu ürünün Torbalı ilçesi sınırları içinde faaliyet gösteren başvuru Şirket tarafından paketlenildiğinin belirlenmesi üzerine Torbalı Kaymakamlığı İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğüne 11/6/2010 tarihli ve 5996 sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun 40. maddesi uyarınca başvuru hakkında 6/1/2021 tarihinde 27.877 TL idari para cezası uygulanmıştır.

5. Başvurucu Şirket, idari para cezasına itiraz etmiştir. Yargılama sürecinde 18/8/2020 tarihli analiz raporu dosyaya getirilmiş ve başvurucuya tebliğ edilmiştir.

Başvurucu 15/2/2021 tarihli başvuru dilekçesi ve 26/2/2021 tarihli dilekçesinde bahse konu kalıntıların üretim sürecine ilişkin olduğu, kendisinin sorumluluk alanına ait olmadığı, numune tespit işlemlerinin hatalı yapıldığı gibi birden çok husus hakkında şikâyet ve itirazlarını ayrıntılı biçimde ileri sürmüştür. Başvurucunun itirazlarının temelinde tespit edilen usulsüzlükten seçme, ayıklama ve paketleme ile ilgili olarak faaliyet göstermesi nedeniyle sorumlu tutulamayacağı iddiasının olduğu görülmüştür. Sonraki süreçte sunmuş olduğu 26/2/2021 tarihli dilekçesiyle ise aynı ürünlere ilişkin olarak Sancaktepe İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü tarafından 31/12/2020 tarihinde B.M.A.Ş. ye 27.877 TL idari para cezası kesildiğini, aynı fiilden dolayı birden fazla şirkete idari para cezası yaptırımının uygulanmasının suç ve cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık teşkil edeceğini ileri sürmüştür. İtiraza konu olan limon ürününde bulunan kimyasal madde nedeniyle hem üreticiye hem ambalaj şirketine hem de satıcı firmaya ceza kesilmesinin hukuka aykırılık teşkil ettiğini, üründe bulunan pestisit maddesi üretim aşamasında kullanılmış olmakla beraber buna ilişkin sorumluluğun da suç ve cezaların şahsiliği ilkesi gereğince üretici firmaya ait olması gerektiğini ifade etmiştir. Başvurucu analiz raporu sonucuna ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması talebini 15/2/2021 tarihli dilekçesinde dile getirmiştir.

6. Başvurucunun idari yaptırım kararının ortadan kaldırılmasına yönelik başvurusu, Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) reddedilmiştir. Ret kararı gerekçesinde; numune alınan ürünle ilgili yapılan analizin sonucunda ürünün mevzuata uygun olmadığı tespit edildiği, söz konusu ürünün başvuru Şirket tarafından paketlenildiğinin anlaşıldığı, resmî tutanağın aksinin ispata yarar delillerle kanıtlanamadığı belirtilmiştir. Ayrıca 5996 sayılı Kanun'un 22. maddesi gereğince işletmecilerin kendi faaliyet alanının her aşamasında kanunda belirtilen şartları sağlamakla yükümlü olduğu, başvuru Şirketin de inceleme konusu ürüne temas eden malzeme olarak paketleme işlemi yaptığı için anılan madde kapsamında sorumluluğu olduğu, itibar edilebilir analiz sonuçları uyarınca başvuru Şirketin sorumluluğunu yerine getirmediği ifade edilmiştir.

7. Başvurucunun Hâkimlik kararına yaptığı itiraz, kararda usul ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İzmir 3. Sulh Ceza Hâkimliğince (itiraz mercii) reddedilmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 26/10/2021 tarihinde öğrendikten sonra 25/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu; aleyhine idari para cezası verilmesine dayanak olan, gıda ürününde tespit edilen kimyasal tarım ilaçları ve buna ilişkin raporların analiz ve takdirinin genel hukuk bilgisi kapsamında çözülemeyecek nitelikte hususlar olduğunu, bahse konu kalıntıların üretim sürecinde kullanılan ilaçlara ait olduğunu ve tüm ısrarlarına rağmen Hâkimlikçe bu alana dair bilirkişi incelemesi yaptırılmadığını belirterek silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ve kanuna aykırı olarak idari para cezası verilmesi sebebiyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği

vurgulanmıştır. Ayrıca İzmir Valiliğinden temin edilen görüş ve belgelerin başvurusunun şikâyetlerine ilişkin yapılacak incelemede dikkate alınmak üzere ekte gönderildiği belirtilmiştir. İzmir Valiliğinden temin edilen görüş ise gıda işletmecilerinin ürettikleri/paketledikleri gıda maddelerinin kendi faaliyet alanının her aşamasında 5996 sayılı Kanun'da belirtilen şartları sağlamasından ve bu şartları sağladığını doğrulanmasından sorumlu olduğu ifade edilmiştir. Analiz sonucunda Yönetmelik'e uygun olmayan gıdaları üreten/paketleyen gıda işletmesine işleme veya piyasaya arz sorumlulukları çerçevesinde 5996 sayılı Kanun'un 40. maddesinin (d) bendi gereğince yasal işlem uygulandığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri çerçevesinde incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa Mahkemesi somut başvuru ile aynı nitelikteki ihlal iddialarını incelediği *Yetimler Tarım Ürünleri İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.* ([2. B.], B. No: 2021/20122, 2/10/2024) kararında, uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi gıda ürününde yasal sınırın üzerinde tespit edilen kimyasal tarım ilaçlarına ilişkin analiz raporlarına yapılan itirazların bilirkişi incelemesinden geçirilmediği ve bu durumu haklı kılacak gerekli unsurlara da karar gerekçesinde yer verilmediği tespitlerini yapmıştır. Anayasa Mahkemesi başvurusunun bu iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesinin olanaklı olmadığını, bu şartlarda yargı makamlarınca izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığını ve başvurusunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediğini belirterek bu durumun yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 12-24).

15. Yargılama sürecinde 18/8/2020 tarihli analiz raporu dosyaya getirilmiş ve başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu 15/2/2021 tarihli başvuru dilekçesi ve 26/2/2021 tarihli dilekçesinde bahse konu kalıntıların üretim sürecine ilişkin olduğu, kendisinin sorumluluk alanına ait olmadığı, numune tespit işlemlerinin hatalı yapıldığı, analiz raporu sonucuna ilişkin bilirkişi incelemesi yaptırılması gibi birden çok husus hakkında şikâyet ve itirazlarını ayrıntılı biçimde ileri sürmüştür. Başvurucunun idarenin yaptırdığı analizin sonucuna göre üründe halk sağlığını tehlikeye sokacak oranda kimyasal tarım ilacı bulunduğu tespitlerine karşı yargılamanın ilk aşamasından itibaren sorumluluğun kendisine yüklenemeyeceğine dair itirazları olduğunun altını çizmek gerekir. Bununla birlikte yargılama bir bütün olarak değerlendirildiğinde gıda ürününde yasal sınırın üzerinde tespit edilen kimyasal tarım ilaçlarına ilişkin analiz raporlarına yapılan itirazların bilirkişi incelemesinden geçirilmediği ve bu durumu haklı kılacak gerekli unsurlara da karar gerekçesinde yer verilmediği görülmüştür. Başvurucunun bu iddialarını kendi imkânlarıyla ispat etmesi olanaklı değildir. Bu şartlarda yargı makamlarınca izlenen yöntemin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin gereklerine uygun olmadığı ve başvurusunun menfaatlerini koruyan güvenceler içermediği açıktır. Bu durum, yargılamanın bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkmasına neden olmuştur. Bu nedenlerle somut başvuruda da yukarıda anılan kararda açıklanan ilkelere ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvurucu ayrıca suç ve cezaların şahsiliği ilkesinin, masumiyet karinesinin ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuruda silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurusunun adil yargılanma hakkına ve sürece ilişkin diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

18. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 30.000 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

19. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

20. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

21. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat, başvuru ugradığını iddia ettiği maddi zararla ilgili bilgi ve belge sunmadığından da maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Torbalı Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/370 D.İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 40.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 40.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/12/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.